

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov týkajúce sa dôsledkov odobratia volebného práva občanom Únie, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb“

COM(2014) 33 final

(2014/C 311/09)

Samostatný spravodajca: **Andris GOBIŅŠ**

Európska komisia sa 7. marca 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov týkajúce sa dôsledkov odobratia volebného práva občanom Únie, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb“

COM(2014) 33 final.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) prijal 203 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Názor výboru

1.1 Občania EÚ sú ústredným prvkom článku 10 ods. 3 ZEÚ, v ktorom sa stanovuje, že „každý občan má právo zúčastňovať sa na demokratickom živote Únie“. Musí to prirodzene zahŕňať aj právo zúčastniť sa na voľbách, ktoré predstavuje podstatnú súčasť demokracie a základné ľudské právo.

1.2 Jedným zo základných práv občanov EÚ je právo na voľný pohyb. Občania EÚ sa môžu usadiť a pracovať v ktoromkoľvek z 28 členských štátov.

1.3 V článkoch 39 a 40 Charty základných práv, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy, sa stanovuje, že občania EÚ, ktorí využívajú svoje základné právo na voľný pohyb, majú právo zúčastniť sa na európskych a komunálnych voľbách za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci krajiny ich pobytu. Charta však nezahŕňa účasť na celoštátnych voľbách.

1.4 Celkovo 23 členských štátov EÚ umožňuje svojim občanom žijúcim v zahraničí v rámci EÚ voliť v celoštátnych voľbách. V neoficiálnom prieskume, ktorý na účely tohto stanoviska vypracovala organizácia *Europeans Throughout the World* (ETTW), uvádzajú európske organizácie občanov žijúcich v zahraničí okrem iného tieto pozitívne dôvody na zachovanie volebného práva:

— Hlasovanie vo voľbách – či už v komunálnych, regionálnych, celoštátnych alebo európskych – je základné demokratické právo, ktoré treba podporovať a chrániť.

— V záujme skutočne demokratických celoštátnych volieb je potrebné vypočuť hlas všetkých občanov – vrátane hlasu tých, ktorí sa rozhodli žiť a pracovať v zahraničí.

- Hlasovacie práva v celoštátnych voľbách umožňujú občanom žijúcim v zahraničí udržať si dôležité väzby so svojou domovskou krajinou a byť aj naďalej „zodpovednými občanmi“ a „dobrými Európanmi“.
- Občanov žijúcich v zahraničí možno označiť za „vyslancov“ svojich domovských krajín a často tiež musia čeliť dôsledkom politických rozhodnutí prijatých ich domovskou krajinou.
- Voliť v zahraničí v rámci Európy sa považuje za uskutočnenie európskeho motta „Jednota v rozmanitosti“.

1.5 Päť členských štátov EÚ – Cyprus, Dánsko, Írsko, Malta a Spojené kráľovstvo – bráni svojim občanom žijúcim v zahraničí v rámci EÚ voliť v celoštátnych voľbách – buď okamžite po tom, ako opustili svoju domovskú krajinu, alebo po istom čase. Nevie sa s istotou, koľko občanov EÚ je postihnutých alebo potenciálne postihnutých týmto druhom odobratia volebného práva, ale odhaduje sa, že asi 3 milióny občanov EÚ z uvedených piatich krajín žijú v zahraničí⁽¹⁾.

1.6 Väčšina občanov, ktorým bolo v dôsledku takejto politiky odobrané volebné právo, sa nemôže zúčastniť ani na celoštátnych voľbách v krajine, v ktorej žijú⁽²⁾. Takouto praxou vznikli „stratení voliči“ – skupina občanov, ktorí nemajú volebné právo v nijakých celoštátnych voľbách.

1.7 Jeden z argumentov, ktorý sa často používa v prospech odobratia volebného práva, je, že občania žijúci v zahraničí strácajú kontakt so svojou domovskou krajinou. Mohlo to tak byť v minulosti. V súčasnosti je však pre občanov EÚ žijúcich v zahraničí vďaka modernej komunikačnej technológii jednoduché udržať si úzke spojenie so svojou domovskou krajinou. Súčasné dianie vo svojej domovskej krajine môžu sledovať v televízii, rádiu a na internete – pričom najmä internet je bežným nástrojom interakcie a účasti. Domov môžu cestovať rýchlo a lacno. V mnohých prípadoch dokonca vo svojej domovskej krajine platia dane alebo poberajú odtiaľ dôchodok. Miesto fyzického pobytu možno len ťažko odôvodniť ako primeraný ukazovateľ pre stratu volebných práv.

1.8 Komisia v odporúčaní z 29. januára 2014 naliehavo vyzýva päť uvedených členských štátov, aby svojim občanom umožnili ponechať si právo voliť v celoštátnych voľbách, ak títo občania preukazujú trvalý záujem o politické dianie vo svojej domovskej krajine, napríklad prostredníctvom žiadosti o zotrvanie na zozname voličov. Výbor by ocenil zaradenie všeobecnej požiadavky, aby všetky členské štáty zaistili, že hlasovanie vo voľbách bude pre občanov žijúcich v zahraničí rovnako jednoduché ako pre občanov, ktorí žijú vo svojej domovskej krajine.

1.9 Výbor jasne podporuje uvedené odporúčanie predstavujúce súčasť oznámenia, na ktoré sa vzťahuje toto stanovisko.

1.10 Podľa článku 20 ZFEÚ občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo. Môže sa preto javiť ako nezvyčajné, že niektorí občania sú zbavení jedného zo základných práv – volebného práva, keď využívajú iné základné právo – právo na voľný pohyb. Je pochopiteľné, ak to mnohí vnímajú ako protiklad celej filozofie občianstva EÚ.

1.11 Pravidlá v súvislosti s právom voliť v celoštátnych voľbách zreteľne predstavujú vnútroštátnu, a nie európsku právomoc. EÚ túto dôležitú zásadu nespochybňuje a nesmie spochybňovať. Z hľadiska občanov je však v tejto záležitosti potrebný určitý pokrok. Občanom by sa malo naďalej umožniť využívať základné práva, ku ktorým sa všetky členské štáty zaviazali v zmluvách o EÚ, bez toho, aby sa im za to na základe vnútroštátnych právnych predpisov odobralo volebné právo.

⁽¹⁾ Podľa údajov Eurostatu v roku 2013 žilo 1,17 milióna občanov EÚ z uvedených piatich krajín v zahraničí v rámci EÚ, ale tento údaj nezahŕňa občanov iných štátov EÚ žijúcich v Grécku, Francúzsku, Chorvátsku, Litve, Luxembursku, Spojenom kráľovstve (írski občania žijúci v Spojenom kráľovstve sú však započítaní), na Cypre a Malte.

⁽²⁾ Podľa údajov Komisie nemá žiadny členský štát všeobecnú politiku, ktorá by zaručovala občanom iných členských štátov žijúcim na jeho území právo voliť vo vnútroštátnych voľbách. Existujú však výnimky: tzv. „qualifying Commonwealth citizens“ môžu voliť vo voľbách do národného parlamentu v Spojenom kráľovstve a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva majú právo voliť vo voľbách do národného parlamentu v Írsku.

1.12 Výbor podnecuje päť uvedených členských štátov, aby našli pružnejšie spôsoby. Prirodzene, riešenia sa budú pri jednotlivých krajinách líšiť. Zásadné je, že všetkým občanom EÚ by sa malo ponechať volebné právo v celoštátnych voľbách v ich krajine pôvodu. Výbor podnecuje tieto členské štáty, aby zohľadnili názor Komisie, že skôr než obmedziť volebné právo občanov žijúcich v zahraničí podmienkou pobytu by sa im malo umožniť, aby preukázali svoj pretrvávajúci záujem o politické dianie vo svojej krajine pôvodu. Lehoty na ponechanie volebného práva sú vo svojej povahe pravdepodobne ľubovoľné.

1.13 Výbor chce tiež zdôrazniť, že je dôležité, aby sa občanom žijúcim v zahraničí poskytli jasné informácie o ich právach a možnostiach využívania týchto práv.

1.14 Výbor naliehavo vyzýva príslušné vnútroštátne orgány, aby vytvorili čo najjednoduchšie a najtransparentnejšie registračné a hlasovacie postupy.

1.15 Výbor napokon zdôrazňuje, že odobratie volebného práva v celoštátnych voľbách predstavuje len jeden príklad zásahu do občianskych práv, ktorý sa týka občanov, keď žijú v zahraničí v rámci EÚ. Výbor naliehavo vyzýva Komisiu, aby preskúmala všetky takéto zásahy a poskytla úplný prehľad súčasného stavu v Európe s osobitným dôrazom na možnosti aktívneho občianstva a účasti na každodennom rozhodovaní.

2. Dodatočné východiskové informácie

2.1 V odporúčaní Komisie sa poskytuje dobrý prehľad právnej situácie v každom z piatich uvedených členských štátov. Výbor by však na základe informácií od ETTW chcel doplniť niekoľko poznámok k tomu, čo uviedla Komisia:

2.2 Cyprus: Približne 480 000 občanov Cypru žije v iných krajinách EÚ, väčšina z nich v Spojenom kráľovstve. Napriek uvedenému sa títo občania predsa len mohli zúčastniť na minuloročných celoštátnych voľbách. Inými slovami, pravdepodobne existuje nesúlad medzi právnou situáciou a skutočnou praxou.

2.3 Dánsko: Približne 140 000 dánskych občanov žije v inej krajine EÚ. V dánskej ústave sa stanovuje, že dánsky občan má volebné právo v dánskych parlamentných voľbách, ak má v krajine trvalý pobyt. Zaviedlo sa však niekoľko výnimiek. Za istých okolností si občania zachovávajú svoje volebné právo 12 rokov alebo v niektorých prípadoch ešte dlhšie. Týmto výnimkami sa spochybňuje ústavný argument pre trvalé „všeobecné“ odobratie volebného práva dánskym občanom, ktorí žijú v zahraničí.

2.4 Írsko: Počet írskych občanov žijúcich v zahraničí je veľmi vysoký – podľa aktuálnych oficiálnych odhadov približne 3 milióny, z ktorých žije pol milióna v inom členskom štáte EÚ. Jeden z argumentov proti udeleniu volebných práv občanom žijúcim v zahraničí znie, že by sa mohli stať v írskej politike dominantným faktorom. Súčasný vývoj však naznačuje, že írski občania žijúci v zahraničí by mohli postupne získavať volebné práva. S tým, aby sa občanom žijúcim v zahraničí udeleno volebné právo v prezidentských voľbách, súhlasí 78 % delegátov súčasného Ústavného zhromaždenia. V reformnom návrhu pre Seanad (Horná snemovňa parlamentu) sa dokonca navrhlo, že občania v zahraničí by mali mať volebné právo vo voľbách do Hornej snemovne. Hoci sa na odpoveď vlády Ústavnému zhromaždeniu ešte stále čaká, v záležitosti odobratia volebného práva v Írsku nastane pravdepodobne zmena.

2.5 *Malta*: V inom členskom štáte EÚ žije 101 700 maltských občanov, prevažná väčšina v Spojenom kráľovstve ⁽³⁾. V maltskej ústave sa stanovuje, že maltský občan má volebné práva, ak má pobyt na Malte a počas 18 mesiacov, ktoré bezprostredne predchádzajú jeho registrácii, bol rezidentom počas nepretržitého obdobia 6 mesiacov alebo počas období, ktorých súčet je 6 mesiacov. V súdnej veci z roku 2003, ktorá tvorí precedens, maltský súd rozhodol, že odkaz na „pobyt“ v maltskej ústave treba vykladať v zmysle „obvyklý pobyt“, pretože reštriktívnejším výkladom „pobytu“ ako „fyzického pobytu“ by sa porušil Európsky dohovor o ľudských právach. Po tomto rozhodnutí súdu však nenasledovala zmena ústavy.

2.6 *Spojené kráľovstvo*: Približne 2,2 milióna občanov Spojeného kráľovstva žije v inom členskom štáte EÚ. Predpisy o ich hlasovacích právach v parlamentných voľbách v Spojenom kráľovstve sa za posledných 30 rokov zmenili trikrát. Pred rokom 1985 nemohli občania žijúci v zahraničí voliť vôbec, od roku 1985 však ich volebné práva zanikli len po piatich rokoch v zahraničí. V roku 1989 sa toto obdobie predĺžilo na 20 rokov a v roku 2000 sa skrátilo na 15 rokov, pričom toto obdobie je stále platné. Aktuálne liberálni demokrati, ktorí tvoria súčasť vládnej koalície, na kongrese strany 1. a 2. marca 2014 rozhodli, že občania Spojeného kráľovstva v Európe by mali mať volebné právo v celoštátnych voľbách.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽³⁾ Údaje poskytnuté maltskou vládou.